

Бүрхит-Монгол

ҮНЭН

№ 201 (4321)

1943 оной
ОКТАБРИЙН

1

пятница

Сав 20 нүгөн

ВКП(б)-гэй Областной Комитедэй,
ВМАССР-эй Верховно Советдэй ба
ВКП(б)-гэй Улаан-Удын ГК-гэй орган

Мүнөөдэрэй номерто:

Верховно Главнокомандагша Со-
ветскэ Союзай Маршал нүхэр
И. Сталиной приказууд (1-дөхи
нуурта).
СССР-эй Верховно Советдэй Президи-
дунмэй Указ (1-дөхи нуурта).
Бүхы хүсээе таряхууралгыне
шиндхэлгэдэ зориулха (2-дөхи
нуурта).
М. Филиппов.—Дунда хургуули-
нууд хуралсалаа эхилбэ. (2-дөхи
нуурта).
Г. Егоров.—Улаасхорондын бай-
далай шэнжэлэл (2-дөхи нуурта).
Италидахи дайнай ябуулганууд
(2-дөхи нуурта).

Улаан Армийн амжалтата довтолгоо үргэл- жэлхөөр.

Степной фронтын сэрэгүүд гурбан үдэртэ
үсэд шанга байлдаа хэһэнэйнгээ һүүлээр Кре-
менчуг городые эзэлбэ.

Алдарта Улаан Армийнгаа довтолгоо ажа-
лай амжалтаар дэмжэе!

Верховно Главнокомандагшын ПРИКАЗ

Армийн генерал КОНЕВТО

Степной фронтын сэрэгүүд гурбан үдэртэ үсэд шанга байлдаанууде хэһэнэйнгээ һүүлээр дайсанай эсэргүүсэлтне нуга даража, мүнөөдөр, сентябрийн 29-дэ, ДНЕПР мүнэнэй зүүн өрбө дээрэ уһан гарсые уһанан немесүүдэй хүсэтэ түшэг тулгуури болохо КРЕМЕНЧУГ городые эзэлбэ.

КРЕМЕНЧУГ городые сүлөөлхын түлөө болоһон байлдаануудта генерал-лейтенант ЖАДОВАЙ, генерал-лейтенант МАНАГАРОВАЙ сэрэгүүд ба авиациин генерал-лейтенант ГОРЮНОВОЙ летчи-
нууд шалгаржа гараа.

Илангаяа эхээр шалгаргагшад:
Генерал-майор АНЦИФЕРОВАЙ 97-дөхи Гвардейскэ Полтавскэ буудалгын дивизийн, полковник СМЕРНОВОЙ 6-дахы Гвардейскэ агаарай десантна дивизийн, полковник БРОВЧЕНКЫН 214-дөхи буудалгын дивизийн, полковник СОКОЛОВОЙ 233-дахы буудалгын дивизийн, полковник ХИЛОБОГОВОЙ 219-дөхи танкова бригада, майор ЧЕРНЯВСКИЙН 469-дөхи миномётно полк, подполковник ГОЛЫДИНОВ 308-дахы Гвардейскэ миномётно полк, подполковник ГРДЗЕЛИШВИЛИНИН 1902-дөхи самоходно артиллерийскэ полк болоно.

Ингэжэ туйлаһан ялалтые тэмдэглэхын тулада КРЕМЕНЧУГ городые сүлөөлхын түлөө болоһон дайны байлдаануудта шалгарһан соедниениүүд ба частнуудта „КРЕМЕНЧУГСКА“ гэгээн нэрэнүүдэ олгохо.

Тийн эдэ соедниениүүд ба частнууде энээнһээ хойшо ингэжэ нэрлэхэ габэл:

- 6-дахы Гвардейскэ Кременчугска агаарай-десантна дивизийн,
- 214-дөхи Кременчугска буудалгын дивизийн,
- 233-дахы Кременчугска буудалгын дивизийн,
- 219-дөхи Кременчугска танкова бригада,
- 469-дөхи Кременчугска миномётно полк,
- 308-дахы Гвардейскэ Кременчугска миномётно полк,
- 1902-дөхи Кременчугска самоходно артиллерийскэ полк.

Немецкэ булмитагшадта эсэргүү байлдаануудта хоёрдохёо шалгаран гараһан 97-дөхи Гвардейскэ Полтавскэ буудалгын дивизиине УЛААН ТУГАЙ орденээр шагнагдахаар табижа.

Мүнөөдөр, сентябрийн 29-дэ 23 часа манай Эхэ ороной столица МОСКВА болбол КРЕМЕНЧУГ городые сүлөөлхөн манай шэн габьяата сэрэгүүдтэ хоёр аун хорин дүрбэн ехэ буугаар арбан хоёр дахин артиллерийскэ буудалга хэжэ, Эхэ оройнгоо үзэһөнөө салдот мэндэ хүртэхэ байна.

Отлична һайн дайшалхы ябуулганууде хэһэнэй түлөө КРЕМЕНЧУГ городой түлөө болоһон дайны байлдаануудта хабаадсалһан Танай хүтэлжэ байгаа бүхы сэрэгүүдтэ БАЙСХАЛАН ХҮРГЭ-НӨБ.

Манай Эхэ оройной өрбө сүлөө ба бөө даанги байхын түлөө аһи бөө үгэһан геройнуудта хэтэ мүнхын алдар содо!
Немецкэ булмитагшадта үхэл!

Верховно Главнокомандагша Советскэ Союзай Маршал И. СТАЛИН.

1943 оной сентябрийн 29.

Верховно Главнокомандагшын ПРИКАЗ

Калининскэ фронтын сэрэгүүд үсэд шанга байлдаанууде хэһэнэйнгээ эсэтэ 1943 оной сентябрийн 29-дэ ВИТЕБСКЭ зүгтэ дайсанай хүсэтэ түшэг тулгууриин пункт ба коммуникациин узел болохо РУДНЯ городые немецкэ булмитагшадһаа сүлөөлбэ.

РУДНЯ городые сүлөөлхын түлөө болоһон байлдаануудта генерал-майор КВАШИНЯЙН 17-дөхи Гвардейскэ Духовщинскэ буудалгын дивизийн, генерал-майор МАСЛОВАЙ 19-дөхи Гвардейскэ буудалгын дивизийн, подполковник МИХАЙЛОВАЙ 47-дөхи Духовщинскэ механализированнэ бригада дайшалхы хургуулиин ба маневр хэжэ ша-
дариин жөнөөдүүдэ харуулаа.

Туйлаһан амжалтануудыне тэмдэглэхын тулада немецкэ булмитагшадта эсэргүү байлдаануудта хоёрдохёо шалгаран гараһан 17-дөхи Гвардейскэ Духовщинскэ буудалгын дивизине ба 47-дөхи Духовщинскэ механализированнэ бригадые УЛААН ТУГАЙ орденээр шагнагдахаар табижа.

19-дөхи Гвардейскэ буудалгын дивизидэ „РУДНЯНСКА“ гэгээн нэрэ олгоод, энээнһээ хойшо ингэжэ нэрлэхэ габэл:
19-дөхи Гвардейскэ Руднянскэ буудалгын дивизийн.

Верховно Главнокомандагша Советскэ Союзай Маршал И. СТАЛИН.

1943 оной сентябрийн 29.

СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй Указ

Армийн генерал В. Д. Соколовские ба генерал-лейтенант Н. А. Булганинне Суворовой ба Кутузовай орденуудаар шагнаха тухай

Дайшалхы ябуулганууде шадамар үргэнээр ба эрлэхгэ зоригтойгоор хүтэл-
борилһэһын түлөө ба немецко-фашистскэ
булмитагшадта эсэргүү хэһэн байлда-
нуудта тэдэ ябуулгануудайнгаа эсэстэ
имжалтанууде туйлаһанайн түлөө ша-
гнал:

СУВОРОВОЙ НЭГЭДЭХИ ЗЭРГЫН
ОРДЕНООР
Армийн генерал Соколовский Василий
Даниловиче
КУТУЗОВАЙ НЭГЭДЭХИ ЗЭРГЫН
ОРДЕНООР
Генерал-лейтенант Булганин Николай
Александровиче.

СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.
СССР-эй Верховно Советдэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1943 оной сентябрийн 28.

Сентябрийн 28-ай оперативна мэдээн

Сентябрийн 28-ай туршда КРЕМЕНЧУГСКА зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлэн үргэлжэлүүлжэ, 15-һаа 20 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа Полтавскэ областийн ГЛОБИНО, ГРАДИЖСК гэдэг районно центнууде эзэлжэ, мүн тэрэһэн 120 гаран бусад хуури газарнууде, тэдэһэй дунда ВАСЮТИНЦЫ, МОСКАЛЕНКИ, МАТВЕЕВКА, ЕРЕМЕЕВКА, ГУСИНОЕ, ЖОВИНИ, ЛЯЛИНЦЫ, НИКОЛАЕВКА, ПУГАЧЕВКА, МОРОЗОВКА, ПРОНОВОЗКА, БОРИСЫ ТВЕРДОХЛЕБЫ, ПОГРЕБЫ, ДОНОВКА, МИЛОВИДОВКА, ОМЕЛЬНИК, ЗАПСИЛЛЯ, ДМИТРИВКА, ЗОЛОТНИЩЕ гэдэг томо хуури газарнууде ба ГЛОБИНО, РУБЛЕВКА, ГОЛЕЩИНА, ПОТОКИ гэдэг түмэрзамай станцинууде эзэлбэ.

КИЕВСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо байлдаанууде үргэлжэлүүлжэ, ДНЕПР мүнэнэй зүүн өрбө дээрэ НАВОЗЫ, СИВКИ, СОРОКОШИЧИ, НОВО-ГЛЫБОВ, СТАРО-ГЛЫБОВ, ОКУНИНОВО, ОШИТКИ, НОВОСЕЛКИ, ЧЕРНИН, ТАРАСОВИЧИ, СВЯТОМЫСЛАВ, СТАРОСЕЛЬЕ, ОСЕЩИНО, ПОГРЕБЫ, БОРТНИЧИ, ГРЕДЫНИ, РУДЯКОВ, ГУСЕНЦЫ, ЯШНИКИ, ПИДСИННЕ, АНДРУШИ, КОЗИНЦЫ, ВЬЮНИЩЕ, ЦЫБЛИ, ГОРОДИЩЕ, КОМАРОВКА, РЕШЕТКИ, ЛЕПЛЯВО, КАЛЕБЕРДА, ПРОХОРОВКА, БУБНОВСКАЯ, СЛОБОВКА, БУБНОВО, ДОМАНСОВ, КОРОВОВКА, КРАСНОЕ, САМОВИЧИ, МУТХИ гэдэг томо хуури газарнууде эзэлбэ.

ГОМЕЛЬСКО зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлэн үргэлжэлүүлжэ, 10-һаа 15 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа Орловскэ областийн КРАСНАЯ ГОРА гэдэг районно центрые эзэлбэ, мүн тэрэһэн 200 гаран бусад хуури газарые, тэдэһэй дунда БЕЛАЯ ДУБРАВА, КЛИВЧИ, БАТУРОЖКА, ЛЮБОВША, ВЕРХЛИЧИ, ЯЛОВКА, НЕГЛЮБКА, СВЯТСКИЙ, ИРИНОВКА, ДЕМЬЯНКИ, НОСОВИЧИ, ТЕРЮХА, ГУТА, НОВЫЕ ЯРЫЛОВИЧИ, КЛУБОВКА, АЛЕКСАНДРОВКА, 2-я, СУСЛОВКА гэдэг томо хуури газарнууде ба ЗАКОПЫТЭ, ЗЯБРОВКА, ТЕРЮХА гэдэг түмэрзамай станцинууде эзэлһэн байна.

МОГИЛЕВСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлэн үргэлжэлүүлжэ, 10-һаа 25 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа МСТНОЛОВЛЬ городые, КЛИМОВИЧИ городые, КОСТЮКОВИЧИ городые эзэлбэ, мүн тэрэһэн 500 гаран бусад хуури газарые, тэдэһэй дунда СТАРО-СЕЛЬЕ, ГОРОДЕЦ, САМСОНЫ, КАДИНО, МЯГОВИЧИ, ЖЕЛЕЗНИКИ, КОДОНО, ПЛАТКОЗА, КАСЬЧОВА, ОСЕТИЩЕ, ДУБРОВКА, НАДЕЖКОВИЧИ, СТУДЕНЕЦ, КОРОЛЕВО, КУЛИШОВКА, ПОЛОШКОВО, ОСМОЛОВИЧИ, АВТУХОВКА, АНТОНОВКА, ЧЕРВОННАЯ СЛОБОДА гэдэг томо хуури газарнууде ба ОСВА, ШАСТЕРОВКА, КОММУНАРЫ, ОСМОЛОВИЧИ, КЛИМОВИЧИ, гэдэг түмэрзамай станцинууде эзэлбэ.

ВИТЕБСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлэн үргэлжэлүүлжэ, 10-һаа 20 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа 300 гаран хуури газарые, 8-эрэ тоодо Смоленскэ областийн КРАСНОЕ гэдэг районно центрые, БОЯРИНА, РАКИТНЯ, ЗАЙКИ, ТУБОВЛЫ, ЛОСИ, ЗАОЗЕРЬЕ, АРХИПОВКА, ЗАЛОЖЬЕ, ЛЮБЫ, ГОЛЫНКИ, АНЦЫПОВЫ, БОЛЬШАЯ ДОБРАЯ, БУЯНОВО, РЕЧИЦЫ, ПОЛЯНИКИ гэдэг томо хуури газарнууде ба ЛЕЛЕКВИНСКАЯ, УХАБНОВ, ПЛОСКАЯ, БАШУТКА, ГУСЯНИНО гэдэг түмэрзамай станцинууде эзэлбэ.

Сентябрийн 27-ой туршда манай сэрэгүүд бүхы фронтнууд дээрэ 39 немецкэ танк гэмтэһэн ба үгы хэһэн байна. Агаарай байлдаануудта ба сөннэтэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 71 самолет унагагдаба.

Кременчугска зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо үргэлжэлүүлбэ. Немесүүд советскэ сэрэгүүдэй дабшалтые хаатуулан барихые эрмэлзэжэ контраатакада ороһон байгаа. Дайсанин суухаруулан сохижо зуураа манай сэрэгүүд 20 километр хүртэр урагшаа дабшаа 120 гаран хуури газарые эзэлбэ. Н-скэ соедниениин частнууд 900 немецкэ солдат ба офицерые үгы хэһэн, дайсанай 11 танк ба самоходно ехэ буунууде галдаһан ба гэмтэһэн байна. Ондое нэгэ участок дээрэ манай подразделениинд немесүүдэе эршэмтэйгээр намага Днепртэ хүрэнһэн байна. Гитлеровецүүд мүнэнэй баруун эрьдэ гаталан гаража үрдеггүй. Тэдэһэй зарьманин үгы хэглэжэ, үлгэмдэһын плендэ ороо.

Манай авиаци Днепр мүнэнэй баруун эрьдэ дайсанай сэрэгүүд ба техникн бөөгээрэлгы бомбодоло. Дайсанай хэдэн танк, сэрэг ба ашаа тэһэн 200 шахуу автомашина үгы хэглэбэ. Агаарай байлдаануудта советскэ летчиүүд 41 немецкэ самолетые унагаһан байна.

Гомельско зүгтэ Н-скэ соедниениин частнууд ой модые эзэлжэ Бесель мурт тэвш гараа. Дайсанай эсэргүүсэлтне нуга даража советскэ боеүүд мүнэнэй гаталаад, бүхжүүлэгдэһын хэдэн пунктнууде эзэлбэ. Ондое нэгэ участок дээрэ манай габшагай бүлэг олоо хүртэр урагшаа дабшан ороод дайсанай хамгаалгын эмхи гуримы алдуулаа. Тэрэ уедэһы хүржэ эрһэн Н-скэ соедниениин гол хүсэн немесүүдтэ хүсэтэ сохилтонууде хэжэ, тэдэһине хэдэн олоо хуури газарнаа наман гаргаба. Дайсанай 1.000 гаран солдат ба офицер үгы хэглэбэ. 16 ехэ буу, 7 миномет, 120 пулемет, 400 автомат ба сэрэгэй зөөртэй хэдэн склад булагдан абтаба. Плендэ абтаһан хүнүүд бин.

Могилевско зүгтэ дайсан болбол шуудла рубежүүд дээрэ бүхжэжэ гэжэ нэдэһын аад, манай сэрэгүүдэй түрлэгтэ тэснэгүи позицияудаа хойно-хойноһон орхихо баатай болоно. Манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлжэ, үдэрэй туршда 500 гаран хуури газарые, тэрэ тоодо Мстиславль городые, Климовичи городые, Костюковичи городые эзэлбэ. Н-скэ соедниениин боеүүд эршэмтэйгээр урагшаа дабшаа, немецкэ яган сэрэгэй полкые хяа бута сохое. 26 ехэ буу, домо хэрэгсэлтэй склад, ороһотой ба сэрэгэй зөөртэй складуудтай хамта элбэг ехэ трофей булагдан абтаһан байна. Ондое нэгэ участок дээрэ манай габшагай отрядууд т-йрон орохо маневр хэжэ, суухаржа ябанан дайсанай сэрэгэй шешелоние бэлэлдэбэ, хяа бута сохое. Булагдан абтаһан трофей ба плендэ абтаһан хүнүүд бин.

Советскэ Информбюроһоо

Сентябрийн 29-эй оперативна мэдээн

СТЕПНОЙ фронтын сэрэгүүд гурбан үдэртэ айхатар шанга байлдаанууде хэһэнэйнгээ һүүлээр ДНЕПР мүнэнэй зүүн өрбөһын уһанай гарсын бүхжүүлэгүүд дээрэ дайсанай эсэргүүсэлтне нуга дараад, сентябрийн 29-дэ довтолгоо хэжэ КРЕМЕНЧУГ городые эзэлбэ.

КИЕВСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд айхатар шанга байлдаанууде хэһэнэйнгээ эсэстэ Дарницин оршондо уһанай гарсын бүхжүүлэгүүд дээрэ дайсанай эсэргүүсэлтне дараад, немесүүдэе Днепр мүнэнэй баруун эрьдэ наман гаргажа, ДАРНИЦА гэдэг түмэрзамай узелые эзэлбэ, мүнэнэй зүүн өрбө дээрэ болохо ТРОЕЩИНА, ВЫГУРОВЩИНА, ТРУХАНОВ ОСТРОВ, ПРЕДМОСТНАЯ СЛОБОДА, ПОЗДНЯКИ, ОСОКОРКИ гэдэг дайсанай бүхжүүлэгдөмөл газарнууде эзэлһэн байна.

ГОМЕЛЬСКО зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо хүгжүүлэн үргэлжэлүүлжэ, варин участкауд дээрэ 6-һаа 10 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа Гомельскэ областийн районно центр болохо ВЕТКА гэдэг городые эзэлбэ, мүн тэрэһэн 470 гаран бусад хуури газарые, тэрэ тоодо САМОТОВИЧИ, ПАПОРТНАЯ, ВЯЖНОВКА, ЗАБОРЬЕ, МАКАРИЧИ, ШИРКИ, КАЗАНЦЫ БОЛСУНЫ, ПЕРЕЛЕВКА, БОЛЬШЕ БА МАЛЫЕ НЕМКИ, СТОЛБЫН, ГРОМЫКИ, БАРТОЛОМЕЕВКА, БЕСЕДЬ, НОВОСЕЛКИ, РАДУГИ, ХАЛЬЧ, ДУВОВЫЙ ЛОГ, ЛЕОНТЬЕВО, ТАРАСОВКА гэдэг томо хуури газарнууде эзэлбэ.

МОГИЛЕВСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо үргэлжэлүүлжэ, 5-һаа 10 километр хүртэр урагшаа дабшаа зуураа 370 гаран хуури газарые, тэрэ тоодо ГОРСКАЯ СЛОБОДА, ВОЛЫНЦЕВО, ГОРЫ, ШАМОВО, НЕСТЕРОВО, БЕЛЬ, ЛАРИЯНОВО, СЕЛЕЦ, КОРЕНЕЦ, БЕРЕЗОВКА, КРАСОВИЧИ, МАЛОЕ ЗАБЫЧАНЬЕ, НОРКИНО, ГАЛАЧЕВКА, ВЕТУХИНА, КРАСНИЦА, РЕВЕНСК гэдэг томо хуури газарнууде эзэлбэ.

ВИТЕБСКЭ зүгтэ манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтне нуга даража, РУДНЯ гэдэг город ба түмэрзамай станцине эзэлбэ, мүн тэрэһэн 120 гаран хуури газарые тэдэһэй дунда Смоленскэ областийн ПОНИЗОВЬЕ гэдэг районно центрые ба МИКУЛИНО, БУТРОВО, СУТОКИ, ХЛЫСТОВКА, ЛЯДЫ гэдэг томо хуури газарнууде эзэлһэн байна.

Сентябрийн 28-ай туршда манай сэрэгүүд бүхы фронтнууд дээрэ 46 немецкэ танк гэмтэһэн ба үгы хэһэн байгаа. Агаарай байлдаануудта ба сөннэтэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 52 самолет унагагдаба.

Степной фронтын сэрэгүүд мүнөөдөр довтолгоо хэжэ Кременчуг городые эзэлбэ. Дайсан болбол энэ райондо резервүүдэе хаяжа, хамаг бүхы аргаараа Днепр мүнэнэй зүүн өрбөһын уһанай гарсын бүхжүүлэгүүдэе алдахагүй гэжэ нэдэһэн байгаа. Гурбан үдэртэ айхатар шанга байлдаанууде хэһэнэйнгээ һүүлээр манай сэрэгүүд немесүүдэй эсэргүүсэлтне нуга даража, Кременчуг городые эзэлһэн байна. Хяа бута сохидоһон немецкэ сэрэгүүдэй үлгэдэл Днепр мүнэнэй саада тэрэ гартараа намангада. Элбэг ехэ трофей булагдан абтаба.

Киевскэ зүгтэ манай сэрэгүүд дайсанай үсэд шанга эсэргүүсэлтне даража, Дарница гэдэг түмэрзамай узелые, Днепр мүнэнэй зүүн өрбө дээрэ эхээр бүхжүүлэгдэһын түшэг тулгууриин хэдэн пунктнууде эзэлбэ. Манай сэрэгүүд тус оршондо дайсанай уһанай гарсын бүхжүүлгые эзэлбэ, Киев город тухаша Днепр мүнэнэй хүрһэн байна. Хяа бута сохидоһон немецкэ сэрэгүүдэй үлгэдэл мүнэнэй баруун эрьдэ хаягдаа. Дарницин оршондо дайсанай уһанай гарсын бүхжүүлэгүүдэе усалдаха айхатар шанга байлдаанууде хэдэн үдэртэ хэжэ зуураа манай сэрэгүүд дайсанай 600 гаран солдат ба офицерые, 69 танк ба 78 ехэ буу үгы хэбэ. Олон ехэ буу, домо хэрэгсэл ба автомашина булагдан абтаа. Плендэ абтаһан хүнүүд бин.

Гомельско зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо үргэлжэлүүлжэ, 170 гаран хуури газарые эзэлбэ. Танкнуудаар дэмжэлэһэн советскэ буудалгын частнууд эршэмтэйгээр урагшаа дабшаа, Ветка городые (Гомельско зүүн-хойгуур) эзэлбэ. Тус городой түлөө байлдаанда дайсан болбол 600-һаа үсөөн бэшэ солдат ба офицерэе алуужа гэгэһэн байна. Элдэб калибрын 15 ехэ буу ба бусад трофей булагдан абтаба. Ондое нэгэ участок дээрэ Н-скэ соедниениин боеүүд байлдаатайгаар урагшаа дабшаа, Сож мүнэнэй тэвш гараад, хэдэн хуури газарнууде эзэлһэн байгаа. Батальон үлүүтэй гитлеровецүүд үгы хэглэбэ. Плендэ абтаһан хүнүүд бин. 10 хуягта машина, 44 пулемет, 600 винтовка ба автомат, домо хэрэгсэлтэй склад ба тарыаттай 2 склад булагдан абтаба.

Могилевско зүгтэ манай сэрэгүүд довтолгооо үргэлжэлүүлжэ, 370 гаран хуури газарые эзэлбэ. Н-скэ соедниениин частнууд Вихра мүнэнэй хэдэн газараар гаталан гарһан байна. Дайсан болбол хамгаалгын шэнэ рубеж дээрэ бүхжэжэн тогтохо гэжэ нэдэбэ, манай габшагай отрядуудта хяа бута сохидожо намнуулан байгаа. Тус байлдаануудта 2.000 шахуу немецкэ солдат ба офицер үгы хэглэбэ. 200 гаран хүн плендэ абтаа. Манай нэгэ частин подразделенин 13 ехэ буу, 124 пулемет, 300 винтовка, 12 трактор—тягач ба 25 автомашина булан абтаһан байна.

Витебскэ зүгтэ манай сэрэгүүд дайсанай эсэргүүсэлтне даража, довтолгооо үргэлжэлүүлбэ. Н-скэ соедниениин частнууд

Рудня гэдэг город ба түмэрзамай станцине эзэлбэ. Мүн тэрэһэн бусад олоо томо хуури газарнууде эзэлбэ. Нэгэ үдэрэй байлдаанда 1.000 гаран немецкэ солдат ба офицер үгы хэглэһэн байна. Үсөө хэрэгсэлтэй 2 склад, 12 ехэ буу ба бусад трофей булагдан абтаа. Тус соедниенин бороо хурын орожо байһанше муртэһы дайсанине баруун зүг тэвш намага ядалаа үргэлжэлүүлжэ, 10-һаа 15 километр хүртэр урагшаа дабшаа. Шадамараар тойруулан маневр хэжэ, манай боеүүд бүхжүүлэгдэһэн рубежүүдэе немесүүдэе наман гаргажа. Н-скэ частин боеүүд Березина (Смоленскэ областьдо) мүнэнэй гаталан гараад хэдэн хуури газарнууде эзэлһэн байна. Байлдаанай болоһон газар дээрэ дайсанай 400 гаран үхэр үлөө. 2 немецкэ артиллерийскэ батарея, 7 миномет, танк буудаха 11 буу ба домо хэрэгсэлтэй 32 автомашина булагдан абтаба. 50 гаран хүн плендэ абтаа.

Хойто флoday летчиүүд дайсанай азардондо амжалтата довтолгоо хэжэ, газар дээрэ 20 шахуу немецкэ самолетые үгы хэбэ.

Хара далайн флoday авиаци дайсанай 8.000 тонно уга түрхэ хэмжээтэй транспортые, самоходно 5 баржа ба 2 катерые шэнгэлэһэн байна.

Ленинградскэ областийн нэгэ райондо ябуулга хэжэ байһан партизанска отряд түмэрзамай хоер разьедын нахуудла нэгэ доро довтолбо. Партизанууд немецкэ нахуудые хюдаад, 6 хүртгэ, сэрэгэй 4 склад тэһэлжэ, хэжэ холбоной 12.000 метр телеграфно-телефонно линине гаталан һандаргаа. Ондое нэгэ ленинградскэ отрядтай партизанууд һүвнлөө түмэрзамай станциин территория дээрэ сүмэрэн ороод, дайсанай сэрэгэй шешелоние галдаһан байгаа. Айхатар шанга тулалдаанда советскэ патриотууд тус станци дээрэ рото шахуу гитлеровецүүдэе үгы хэбэ.

Немецко-фашистскэ бузар булайнуудай ээрлиг муухайгаар аашалһан тухай Орловскэ областийн Брасовскэ районной Колошичи гэдэг деревиний Коданова Матрена Ивановна гэгшын хөөрһэн үгэ доро тунхаглагдаба гэбэл:

«Манай деревиндэ Улаан Армийн частнуудай дүтлэхлөөр немесүүд буудан алахаараа айлгажа нэн дары баруун зүг тэвш нүүгтэ гэжэ бүхы зонине захиргаа нэн. Биднэр 30 хүн нэгэ бүлэг боложо, нуоувар ой модон худар ороод тэндэ немесүүдэе хоргодожо, Улаан Армийн эрхые хүлэгжэ бэлэйбди. Хэдэн үдэр үнгэрһэнэй һүүлээр немецкэ солдадууд бидэные олоһон байгаа. Немецкэ бандиудууд эхээр, үхүүд ба үбгэд худар пулемедоор буудаа нэн. Би буудахалаарын унаад, үхэһэн шэнги болоод хэбтэ нэм. 5 наһатай Чбанова Мотя 6-тай Коланова Нина, 3-тай Мария, 7 наһатай Гуров Васильи, 8 наһатай Гуров Александр, 12-той Гурова Вера, 17-той Гурова Наталья, 80-тай Гуров Иван гэгшд ба деревиний бусад хүнүүдэе гитлеровецүүд алаһан байна.»

БУХЫ ХҮСЭЭЭ ТАРЯАХУРЯАЛГЫЕ ШИИДХЭЛГЭДЭ ЗОРЮУЛХА

★ ★

Таряанай хүрлэлгэ ба сохилгы хурддахаа

Хэжэнгийн аймаг колхозууд сэрэг-ажахын кампанияд — хабарай тарилга, үбнэ таряанай хурялгы урда урда жэлэйхнээ богони болзор соо ба найн шартайгаар хэжэ дүүргэбэ. Тийхэдэ овочь ба хартаабха хурялгыашы үглөө нүгөөлэрнөө дүүрэхэ байна. Хаана хамаг хүдэлмэриэе графигай өһөөр эмхидхэжэ шаданаб, тэндэ хэлсээнгүй амжалта тудлаха, али бүхы хүдэлмэрингөө урда ородог байһань эли. Хэжэнгийн сомоной Сталиной нэрэмжэтэ, «Лениной Зам» ба Додоо-Худамай сомоной Мологовой нэрэмжэтэ колхозууд таряа талханайнгаа хадалгы хэһэншээ түрүүн дүүргэхэнэ гална, таряанай хүрлэлгэ, сохилго ба гүрндэ тушаалгы эршэмтэй ажуула. Эдэ колхозууд таряанайнгаа хүрлэлгэе октябрийн эхээр сүм дүүргэхээр хүдэлмэрилдэ.

★ ★

Гэбшээ аймаг колхозууд барандаа нэмээр хүдэлмэриэе эмхидхэжэ шаддаггүй. Аймаг дотор хүрлэлгэхэ өһөтэй таряанай миң 46,8 процентий хүрлэлдэбэ. Таряанай сохилго бүришээ наа хангалтагүй. «1 Мая» колхозой 300 га, «Заветы Ильича» колхозой аяар 400 га таряанайн мүнөө хүртэр хүрлэлдэбэгүй хэбтэнэ. Эдэ колхозуудай хүтэлбэрлэгшэд нүхд Саламатов ба Борисов гэшэд мори унаагаар хомор байһанаа найса мэдэжэ байгаад, ажал хүдэлмэриэе үнээ сарнуудыг хургаагүй байгаа. Энэнь мүнөө болоходо түбгэ тойбо боложо байна. Хэрбээ үнээ барнуудыг олоор ажал хүдэлмэриэе хургаагүй байгаа. Энэнь мүнөө болоходо түбгэ тойбо боложо байна. Хэрбээ үнээ барнуудыг олоор ажал хүдэлмэриэе хургаагүй байгаа. Энэнь мүнөө болоходо түбгэ тойбо боложо байна.

★ ★

Хүдлөөнэ унаагажа шаалан таряагаа саашадан гээхэ хороокогүйн тулада дары түргэн хүрлэлгэ, сохилго гүрндэ тушаалана гадна, хүрлөөнэ хааха ябадал хадаа манай аймаг колхозуудай хамагй шухала зорилгон болово.

Р. НОМОВ,

ВКП(б)-гэй айкомы секретарь.

Түрүүшүүлэй зэргэшэгты!

Кяхтын аймаг түрүү колхозууд гүрүндөө овочь ба хартаабха тушаала жэлэйнгэ тусбэбэ болзоронь урид дүүргэжэ, өмхитэ хүдэлмэриний үлгэр жэшээ харуулжа байна.

Ульзутуйска сельсоветэй Сталиной нэрэмжэтэ, «Комбайн» ба Тамирска сельсоветэй «Путь Октября» колхозууд гүрндэ хартаабха ба овочь тушаала жэлэйнгэ тусбэбэ год түлбэ дүүргэбэ. Сталиной нэрэмжэтэ колхоз гүрүндөө 260 центнер хартаабха, 105 центнер капуста 12 центнер нонгно, 17 центнер үгэрсэ тушаала жэлэйнгэ тусбэбэ дүүргэбэ. Таряанай нэрэмжэтэ колхоз гүрүндөө 260 центнер хартаабха, 105 центнер капуста 12 центнер нонгно, 17 центнер үгэрсэ тушаала жэлэйнгэ тусбэбэ дүүргэбэ.

Түрүүшын ольбон хүйтэндэ гэмтэжэ болохо хартаабха ба овочьго ургин дулаан байхада бэлдэхэлэй пунктда ажуулаха ба хадгалалта өһөтэй гэмтэртэй хадгалалта үрхидын тулада аймаг колхозууд дамог хүсэээ энэ хүдэлмэриэдэ элсүүдэжэ байна.

С. ГОМБОВ.

Эдиршүүдэй эршэтэ хүдэлмэри

Тарбагатай аймаг Больше-Ключевской сельсоветэй Хандгагай нотагай эхин хургуулин хурагшад үнэрэгшэ нажарайнгаа амаралтын үе соо үбнэ таряагаа хааха саг соонь хуряжа абаха хэрэгтэнэ колхозуудта бага бэшэ туһаламжа үзүүлэ.

Ажал хүдэлмэриэдэ хабаадан хурагшад дунда илангаа хурагшад нүхд

Н. Братская ба Н. Доржиева гэшэд шэрдэжэ, эдир залуугайнгаа эди шэди харуулба. Эдэнэр нүүлэй үедэ колхоздо хартаабха малтаха зуураа үдэр бүри хүн бүхэнэй 0,04—0,05 га малтажа байгаа. Үдэр соо малтаха нормонь 0,02 га байһан юм.

К. АНТОНОВ,

«Красный Боевик» колхозой түрүүлэгшэ

Хуралсалай ба ажалы отлчник

Үдэш орой огторгойдо түрүүшын мүнхд ялалжаа эхилэ... Нина Черноусова таряа болохо үргэлжлөөр байба. Эгээл энэ үедэ 750-дахы боолтоо гэхэ гү, али 75 бухал боолон байгаа. Хэрбээ бидэнэй ошожо наалта хэсгүүй наа Нина хүдэлмэриэе үшөөшэ үргэлжлүүлэхэ байһан бололтой.

— Үдэр соо нормынгоо өһөөр хэды бухал боохо өһөтэйбэ?— гэжэ асуухада:

— 40 бухал боохо нормотойби, тезд 70—80 бухал боохо бээбэ гэжэ болобош, энэнь боошье байха,— гэжэ Нина басаган хүсэд этигэл найдабартайгаар харууса.

Нүхэр Черноусовай хүдэлмэрилэн «Улаан Оронго» колхозой (Иволгин аймаг) членүүд ба хүтэлбэрлэгшэдэй баталан хэлбэрлэнэй өһөөр, Нина болбол тусбэбэ даабарья үдэрхөө үдэртэ 150—200 процент эрхм шанартайгаар дүүргэдэг байба. Оролдосотой бэрхэ хүнүүдтэ боолтоо боолгон гэшэ тиймшээ бэрхэтэй, буудалагай хүдэлмэри бэшэ байшоо. Нина урдан боолто боологшөгүүй наа, энэ хүдэлмэриэдэ ороһон түрүүшынгээ хэдхэн үдэрэй турша соо боолто боохо ябадалыг хүсэд шудалаа. Тэрэнэй боолон боолтон гэштэ хорлогтогуйгөөр ба шаагаар, яб гэмээр угдалан байдаг.

Хүдэлмэриэдэ эртэ гараха, хүдэлмэригөө орой бусаха ябадал Нинэдэ энгэй заншал болонхой. Иймээр хүдэлмэрилдэг байһанайнгаа ашаар Нина болбол тусбэбэ даабарья 1,5—2 дахин дүүргэхэнэ гадна өөрынгөө бригадын членүүдэй хэйн бүтээнэй хүдэлмэринийн шалгажа, тооложо абадаг байһан юм.

— Нина басаган гар хажуураар таряа сабшахада, комбайнда хүдэлмэрилхөөшэ бусаднаа шадмар бэрхээр ба зориг зүрхэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ, бусадта эр-

хэм хүдэлмэрин үлгэр жэшээ харуулдаг юм, — гэжэ тэндэхи колхознигууд магтадаг байна. Тездэ Нина хадаа магтаһан урмдаа хүрмөөр ажаллажа, хүшэр хүндэ хүдэлмэриэдэ өөрөө дурлажа ябахэ зуураа үгтэнэн даабарья үдэр түргөнөөр ба шанар найнтайгаар дүүргэдэг байба.

Энэ басаганай ажал хүдэлмэри ба ажабайдал тухайн хөөрлэлжэ байха зуураа Нина басаган гэшэ Бурят-Монголой педагогическа институтай 3-дахы курсыг отлчнинар дүүргэжэ гараһан студентка байһаннь тодорбо.

«Юмшэ дахаа ургажэ ябаһан улаан бургаанан гэшэ» гэжэ залуу хүнүүд үгтэй урданай үгэ байдаг. Энэнь тон зүб. Хараха янзада набагхан аад, шаб гэмэ бэтшээшэ наань найса хямгадан харахаданай хэбэрэгхэн бэтшээ басаган байгаа бэлэй. Энэ басаган хаанаһаа нямэ шадмар бэрхэ, хүсэ шадалтай ба өмхитэй байжа шадда гэшээб гэжэ эхээр гайхананда энэнь тухайн өөрөөнөө тодорхойлон асуужа эхилхэдэний зарим нэгшэн тайлбарлан хэлбээшэ Улаан Арминь амжалтанууд тухай, сүүлсэлгэдэнь городуудай нэрэ тухай, дайсанһаа буялагдан абһан тройгой гэхэ мэтэнүүд тухай асуудалнуудыг бидэнһээ дээрэ-дээрлөөнэ асуужа эхилэ. Тэрэ басаган өөрынгөө түрэл нота болохо Орлово областинь сүүлсэлгэдэнь тухай угаа эхээр нирхобхо.

Советскэ дээдэ хургуулида хүмүүжүүлэгдэжэ байгаа патриот басаган — студентка Нина Черноусова болбол эрлэхэр ба эршэмтэ хүдэлмэригээ ялалта шэрээжэ, амьтан зоной дайсан — арьятан муухай гитлеровскэ армиёе хяа бута сохило хэрэгтэнэ түрэл Улаан Армидаа туһалажа байһанайн эли тодо гэшээ энэ болово.

И. МАНЖИГИНЭ.

Үндэнгүүй шалтаган, үржэлгүй хүдэлмэри

Зайграйн аймаг зарим колхозууд гүрүндөө таряа талха тушаала ябадалыг аяахатарар унжагайруула. Энэнь имгал ажал хүдэлмэриэе муугаар эмхидхэнэ өһөлдөө байгаа мори унаа ба хүнэй хүсые зүбөөр хэрэглэжэ шаддагүй ябадалаар тайлбарлагдана.

Онохойн сельсоветэй Сталиной нэрэмжэтэ, Курбын сельсоветэй Кагановичин нэрэмжэтэ ба Дабаттын сомоной «СССР» колхозуудыг гүрүндэ тушаагдаха өһөтэй таряа талхы хана болзор соонь тушаала шадхаха хаба шадал ба арга боломжогүй юм гэжэ хэн хэлэхэ гэшээб. Эдэнэр аймагынгаа бусад колхозууднаа заашы дутуугүй хүсэтэй ба арга боломжтойшэ байна. Тезд «СССР» колхоз таряа тушаала жэлэйнгэ тусбэбэ миң 7 процент дүүргэе. Сталиной ба Кагановичин нэрэмжэтэ колхозууд жэлэйнгэ тусбэбэ миң 8—12 процент дүүргэбэ.

Эдэ колхозуудай хүтэлбэрлэгшэд өөрөө боолон байһан эзмэ тэргэрин бэрхэ байһан сатга «шинг нойтоно», наратай байгаа наань «мори унаада» ашадга зантай.

Энэ аймаг колхозууд барандаа муугаар хүдэлмэрилэ бэшэ. Дээдэ-Илькин сельсоветэй Кировэй нэрэмжэтэ, колхоз (түрүүлэгшэн хүшэр Зубкин) гүрүндэ уялгата өһөөр тушаала таряа, МТС-эй хүдэлмэрин түлөө натуротүлбэри ба Улаан Арминь фондоо зориулагдана таряанайнгаа жэлэй тусбэбэ 115,3 процент дүүргэе. Уялгата тушаалгануудаа Ворошиловэй нэрэмжэтэ ба «Оборону СССР» колхозууд мүн лэ найнаар дүүргэжэ байна.

Октябрийн урда тээхи социалистическэ мурьсөө үргэнээр дэлгэрүүлжэ, гүрүн түрэн удхаһанартай таряатушаалгы ойрын үдэрүүдтэ дүүргэлгэ — колхоз бүхэнэй алдар солын хэрэг мүн.

Ц. ГОМБОВ.

Колхоздо 4.570 центнер үбнэ тушаала

Мүнөө үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ адуу малаа шанар найнтай элбэг үбнэ тэжээлээр хангахын тулада тон богонихон болзор соо эхсээр хүдэлмэри хэжэ гараха хэрэгтэй байгаа. Тийн энэ хүдэлмэриг гашагай шаагаар ба ашаг үрэтэйгээр ажуулхын түлөө ажалай угаа эхэ дүй дүршэл харуулаха ба өмхитэй найн эршэтэ хүсэ үргэлжэхэ гэшээ эгзэн шухала хэрэг байна. Яруунын аймаг Комсомолой сомоной «Путь Социализма» колхозой колхознигууд бригада дотороо 11 зөнонууд боолдо, тус бүридлөө онсо тодорхой уялгануудыг абажа, хоорондоо социалистическэ мурьсөө баталһан юм.

Үбнэ гэжээл бэлдэхэ халуун хүдэлмэрин эсстэ бүхы сезон соогоо бүтээһэн ажалайн дун гаргагдаба. Тийхэдэ тус колхозой комсомольско-залуушулай звено хуряанай үбнэйнгөө тоо хэмжүүрээ ба шаарай талаар түрүү нуур эзлэ. Энэ звено хамта дээрээ 4.570 центнер шэмэтэй ба нягта арбин үбнэ колхоздо тушаала. Тэрэ хадаа өмхитэй ба эршэтэй шаага ажалай үлгэр жэшээ гэршлэнэ. Зөногой членүүд нүхд Цибыкова, Цыреторова, Холхондова, Бабуева ба Цибынова гэшэд үдэрлэйнгөө нормые тус тустая 183 центнер хүртэр хоолодо үлүүбшэнгүй гүйсэхэдгэ байһанһы тэндэ хүн бүхэндэ эли юм. Тэдэнэр колхознойгоо правлений зүгшөө шагналда хүртэһэн байна.

Дав. ШИРАБОН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зунайгаа амаралтын үедэ Иволгин аймаг Улаан Оронго колхозой үбнэ таряалаа хүдэлмэрилжэ зуураа нормодо додоого уугуулан дүүргэдэг байһан Бурят-Монголой педагогическа институтай студентка Нина Черноусова (зүүн гарһаа); Мона Балханова, Галина Калашникова, Даша Ламажалов, сталинска стипендиатка Шура Талтеева ба Женя Кусева гэшэд.

Е. Ринчановагай фото.

Уласхоорондын байдалай шэнжэлэл

Муссолинини тушаалаһан гараһанай хүлээр нара хахад шахуу болоод байхада, Итали буу зэбсэггэ хуряанай байна. Сентябрийн 8-ай үдэр союзнигуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша генерал Эйзенхауэр гэшэ ингэжэ мэдээлсэн байна: «Итальянска гитлеровскэ болбол өөрынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй хамта үгэ хүргүүгээр буу зэбсэггэ хуряаба. Би союзнигуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагша байһан хадаа Нэгэдэмэл Королевство, Холбоото Штадууд ба Советскэ Социалистическэ Республиканыудай Союзай найтаһан улсувинуудай өһөөр сэрэгэй талаар элбэгтэ орохо эрх олгообэ.»

Берлин-Рим гэдэг Европодохи фашистска ось эблэгдэе. Гитлеровскэ Германиян союзник байһан Итали жагсаалһан гаргагдаба. Тонуулша гитлеровскэ коалицида аяахатар шаага сохило хөгдэһэн байна.

Ингэжэ буу зэбсэггэ хуряан ябадал хада фашистска лагерин хэсүү бэрхэ кризист ороһон дээрһэнэ болобо. Сэрэгтэ ба политическэ эхэ удахтай энэ собын хадаа түбхын түрүүндэ советско-германска фронт дээрэ Улаан Арминь хэжэ байһан баатарлиг тэмсэлтэй ба тэрэнэй туйлажа байһан илалтануудтай холбоотой байха юм.

Советско-германска фронт дээрэ гитлеровскэ сэрэгтэй машинда аяахатар шаага сохилтонго хөгдэһэн ба хөгдэжэшээ байна. Советско-германска фронт дээрэ немецүүдэй хэйн нийлсэхэ довтолгон буруу хүрэлтэ ба Улаан Арминь хэжэ эхилһэн хүсэтэ шаага довтолго эхилһэн дээрһэнэ Гитлер өөрынгөө италянска союзнигыг хэрэгсэхэе болижо, хайша хамаагүйгээр хаяха баатай болоһон байна, тийхэ үедэнь Сицили арал дээрэ англо-американска сэрэгүүдэй хэжэ байгаа амжалтатай найн дайнай ажууланууд Италид сэхэ ануол эрүүлээд байгаа бэлэй.

Советско-германска фронт дээрэ сэрэгтэй хүсэ суглуулжа асараад байһан гитлеровскэ Германияна фашистска Итали сэрэгтэй туһаламжа абаагүй ба абажаашы шадхагүй байгаа хан.

Италини буу зэбсэггэ хуряанай хүлээр тэрэ дари гитлеровскэ пропаганда болбол бүри үсгэлдэр хада өөрынгөө союзник байһан тэрэниэ «предательство» хэжэ урбаба гэжэ гэмнээд, муухай гэгшээр хаража захалһан байха юм. Тийгээд Германи Италида дай соносоһон бөөрөө, тэрэнэй газар дээрэ италянска сэрэгүүдтэ ба союзнигуудай сэрэгүүдтэ сэрэгүү дай байдалыан хэжэ эхилэ.

Ингэжэ Германи Италини хойто талы ба Римэй оршон тойрон байһан газары эзлэһэн байна. Дундада Италини оршон тойрондохи газар эхэнхидэ Бадологой правительствын хяналта доро байна гэшэ. Неаполини оршондо ба тус ороной урда талада англыйска ба американска сэрэгтэй хүсэнүүд ажуулануудаа хэжэ байна. Итальянцуудай баадһан дээрһэнэ немецүүд Сардини гэдэг италянска томохон арал дээрһэнэ нүүхэ баатай болобо.

Эбтэ орожо буу зэбсэггэ хуряан улсувинуудаа дүүргэжэ, италянска далайн сэрэгтэй флот бүхыдөө шахуу союзнигуудай базануудаа хүржэ эрлэн байна. Италянска авиациин нийлээд олон самолетуудыг италянска гү, али союзнигуудай аэродромууд тээшэ нийлжэ ошонхой. Тус аралай хэдэн олон пунктнууда италянска сэрэгүүд немецүүдтэ эсэргүүсэн дайлагдажа байдаг.

...

Улаан Арминь хэжэ байгаа илалта түгээр довтолго ба Италини буу зэбсэггэ хуряан ябадал болбол гитлеровскэ коалицие бүхы дээрһэн шэмэрүүлһэн байна. «Немецко-фашистска лагерэ хүндэ

хүшэр кризистэ ороод бутаран увахан гая урда тээ байна» — гэжэ нүхэр Сталиной хэлэһэн сэхэ мэргэн үгэнүүдэй зүб байһанын улам эли тодор ба түгсэ дүүр харгагдажа байна. Италини буу зэбсэггэ хуряан дээрһэнэ гитлеровскэ Германиян уласхоорондын байдалда улам эхээр гансаарһан, тэрэнэй сэрэгтэй ба стратегическэ байдалынь тон хэээр муудһан байха юм. Европодо гитлеровскэ блогот бутаран унажа эхилһэн ябадалынь улам түргэлжэ байна.

Германийн вассальна оронууд болохо Румыни, Венгри, Финляндияда мэгдэхэ тэбдэхэ ба наһагаа зобохо ябадал улам эхээр үзэгдэнэ. Эдэ оронуудыг зонхилжо байһан шаика хадаа гитлеровскэ Германиян илаха байһандыг этигэхэе болоод, өһөдныгөө гүрэнүүдэ мухар харгы худар оруулаһан аад, тэрэн соохоо хайһан гэжэ гараха ардаа бэдэржэ байдаг. Хаана-яанайга ард зоной дунда антигерманска ба дайн сэрэгтэ дийлдэхэмэй гэнэн үзэл дэлгэрэнхэй.

Румынида офицерүүд ба ноедойнышэ дунда худхалһан боложо эхилэ. Буря август нара соо румынска бүлэг офицерүүд тэдэнэй дунда урһан румынска армин штабтай начальник байһан хүн, маршал Антонескудэ меморандум эльгэһэн байгаа. Дайн сэрэгтэ Румынини хабадалһан байдал хадаа манай оронине мухардуулаад байна гэшээ гэжэ сэхэ хэлгэһэнэ. Германи дайн сэрэгтэ дийлдэе гэжэ ойлгоһон үзэл Румыниэ хүтэлжэ байгаа нөөд түшмэлдэй дундашэ улам эхээр дэлгэржэ байдаг. Советскэ Союзай эзэмдэгдэһэн районнууда олонгоо румынска чиньовинүүд мүнөөнөө эхилэн өһөдныгөө тушаалнуудыг хяналт, тэрлэжэе байна. Антонескудэ меморандум өёо гуримда дургайтэһэн румынска ажайульбаринь ба аграрна буржуазини дундаһаа элид гараһан хүнүүд энэ дайһаа Румыниин мултаржа гараха харгы замые бэдэржэ байдаг. Немецүүдтэ ба Антонескудэ шайкада тоногдоһон ба яахын аргагүй хүндэ дайнда зобохо шүүһа адхалһан румынска ард зон эб найрамдалыг хүлээн ядажа байна.

Италини буу зэбсэггэ хуряан ушар болбол Венгридэ мэгдэл хандарал үүдэхэбэ. Правительствын партини конференци дээрэ үгэ хэлэһэн премьер Кофлер гэшэ Германиятай сэрэгтэй союзтай байһан туйлажа нэгшээ үгэ дурдаагүй, зүгөөр Венгриян гаалада политикые «онсо венгерскэ удха шэнжэтэй» байлгха шухал байһаныг угаа эхээр тэмдэглэһэн байна юм. Будажештын зарим туйлаһан болбол Италини дайһаа гараһан ябадал дээрһэнэ гурбан талын пакт тушаала Венгриян аһан уялганууд мүн лэ хэрэгэ болое гэшэ гэжэ мэдүүлэ. Манай правительствын гитлер-үзэлтэй политикы хадаа гүрэнлэмэй гутамшаг ябадал үзүүлжэ байна гэжэ үлэмжэ нүбэлэн хурса венгерскэ политикүүд хэзээ үнэ ойлгоһон байгаа.

Гитлеровскэ вассалнуудай дундахи байдалынь нямэ гэшээ. Европодохи гитлеровскэ блогот зайлашагүй бутаран улаха болоод байһанһы шэнжэ тэмдэгүүд нимэ гэшэ. Мэнэ найхан «Ньюс 크роникль» гэдэг газетэ ингэжэ бэшэһэн байгаа гэбэ: «вассалнууд угаа уудагаар тэрлэдэ тонилжо гү, али хяа наһаа сохилдожо байна; эзэмдэгдэһэн хамаг бүхн гүрэнүүдтэ сэрэгүүсэлтэ хэжэ галай дунда хэзээ хэзэээйхнээ хурсаар шатажа байна. Мэнэ найар гитлеровскэ Германиян союзнигуудтэй, ханигүй боложо, Европодо оройдоо гансаараан болохо, тэрэ хада түхэ домогоо үзэгдэггүй эхээр шүү үзэгдэжэ байна, зүгөөр тэрэниэ үй бута сохило ябадал хадаа үхэл шэнги яабаашэ зайлашагүй гэшээ».

Г. ЕГОРОВ.

Дунда хургуулинууд хуралсалаа эхилбэ

5-наа 10-дахы хүртэр классуудта хуралсалай шэнэ жэл мүнөөдэр эхилбэ. Советскэ дунда хургуули болбол дайн сэрэгтэй үеин 3-дахы хуралсалайнгаа жэлдэ орожо байна. Хуралсалай энэ жэл болбол немецко-фашистска хүрэг дээрмшээдэ зунай довтолгон бүрмүшэн буруу нүгөөд байһан үедэ, жэгшүүртэ дайсаные эсэслэн бута сохихо сар дүтэлжэ байна гэжэ лабар этигэхэ найдабарине түрүүлһэн Эсэгэ ороноо хамгаалһан дайнай фронтнууд дээрэ ородой буу зэбсэгүүдэй шэнэ илалтануудыг туйлажа байһан үедэ эхилбэ. Гэхэтэй хамта хургуулиин байдалда ехэ хубиллалтанууд болоһон байна.

Хүбүүд ба басагадые амыар-амыарын хурхага тухай СССР-эй СНК-гэй тогтоол 1943 оной июлини 16-да гараһан байха юм. Энэ оной августын 2-то РСФСР-эй СНК болбол хурагшад абари зангай заабарине батала. Мүн энэ жэлэй августын 11-д СССР-эй СНК ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол «Эхин ба дунда хургуулинуудай хуралсалаа ба бусад хүдэлмэрилэгшэдэй салын хүдлөө дээшлүүлжэ тухай» тогтоол гаргаһан байна.

Энэ бүхы болбол дайсанай үеин хүшэр хүндэ сагта социалистическэ гүрэнэй зүгшөө хургуули тушаа онсо анхарал ба оролдолоо гаргажа байһанһы харуула.

Манай хургуули ба багшанар болбол дайн сэрэгтэй даһамандан гараһан зорилгонуудыг гол түлбэ дүүргэһэн ба дүүргэһээршэ байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Республикын Совнарком ба ВКП(б)-гэй Обкомой шийтхэбээр үнэрэгдэһэн «хургуулини неделэ» болбол олонхи ай-

басагадай 4-дахы номерой хүсэдбэшэ дунда хургуули (директорын нүхэр Елена Александровна Рампилова), мүн городскот ба хүдэтэй бусад хэдэн олон хургуулинууд 1943—44 оной хуралсалай шэнэ жэлдэ найн бэлдэхэ хэһэн байна.

Энэнь хажуугаар хургуулини шэнэ жэлдэ ехэ ехэ дутагдалтайгаар бэлдэхэ газарнууд бии байна. Жэшээ болгон Кяхта городые абахада, тэндэ хургуулинуудыг мүнөө хүртэр зааһарилдагдажа дүүрээдүй, түлээгээр хангагдаагүй байха юм. Иволгин аймаг Оронгын хүсэдбэшэ дунда хургуули занятия эхилхээр бэлэн болоогүй байна.

Сэлэнгийн, Кяхтын, Эдын, Бичурын аймагуудта бүгдэнигын уялгата хуралсал муугаар табигдахай. Сэлэнгийн аймагта түсбэбэ өһөөр, 1—4-дахы классуудта 2.216 хурагшад хурахаар хараалаһан аад, хургуулинуудтай оройлоо 1.568 хурагшад гэхэ гү, али 70,7 процент эрлэн байна.

Хуралсалай энэ жэлдэ гүйсэхэдэ манай зорилго болбол бүгдэнигын уялгата хуралсал тухай Сталинска хуулине бэлдүүлжэ ябадал болоно. Тиймэ тула энэ хэрэгтэ хамагй түрүүндэ хурагшад ба арадай гэгээрэлэй эми зургануудай хүтэлбэрлэгшэд харюусаха байна. Арадай гэгээрэлэй аймагтай талуудай зүгшөө үхибүүдыг бүгдэнь—хургуулида кабаадуула хүдэлмэриэе саг үргэлжэ хянан шалгажа байһан шухала байна. Гансахан лэ ингэжэ хүдэлмэрилбэл бүгдэнигын уялгата хуралсалай түсбэбэ дүүргэжэ шадха байһабди. Мүнөө нэгшээ үхибүүн хургуулини газар тээ үлэхэ өһөгүй. Энэнь

М. ФИЛИПОВ, БМАССР-эй Гэгээрэлэй Арадай Комиссарай оролшо

★ ★

магуудта нийлээдүй найн үрэ хойшолоныг үгэлэн байна. Сентябрийн 25-да республика дотор 105.862 кубическа метр түлээн бэлдэхэдгэ түсбэбэ байһан аад, хүсэдбэшэ мэдээнэй өһөөр, 95.478 кубическа метр түлээн бэлдэгдэһэн гү, али түсбэбэ 90 процентий дүүргэгдэһэн байна. Хургуулинуудай газар 41.000 кубическа метр түлээ гэхэ гү, али 40 процентий зөөгдэжэ оруулагдһан байна.

Баргажанай, Бичурын, Яруунын, Закаменай, Ахын ба Хойто-Байгалай аймагууд хургуулинуудайнгаа хэрэглэхэ түлишыг гүйсэдөөр бэлдэхэ.

Республика соо 416 хургуулины байрнуудта жэжэ зааһари хэгдэхэ байһан юм. Тийхэдэ сентябрийн 15 хүртэр 371 хургуулини байра зааһарилдаһан байгаа. Ехэ зааһарида орохо 25 хургуулинуудай 22-ын сентябрийн 15 хүртэр зааһарилдаһан байна юм.

Сентябрийн 15-да республикын 269 хургуулинуудай дэргэдэ стоволо ба буфетүүд эмхидхэгдэһэн байба. 52 хургуулинуудай дэргэдэ хурагшад гутал оехо ба зааһарида мастерскойнууд эмхидхэг